ברטנורא על מסכת מעילה

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

geulaquiz.com

פרק א

א **קדשי קדשים ששחטן בדרום.** אע״פ שדינן להשחט בצפון, לא תימא כמאן דחנקינהו דמו והוו כקדשים שמתו שיצאו ידי מעילה דבר תורה, קמשמע לן דקדשים שמתו לא חזו כלל, אבל דרום נהי דאינו ראוי לקדשי קדשים אבל ראוי הוא לקדשים קלים הלכך מועלין בהן, ומי שנהנה מהם שוה פרוטה מביא קרבן מעילה. ולא בלבד כי נשחטו בדרום וקבל דמן בצפון הוא דמועלין בהן משום דעיקר עבודה בצפון הוי [כדין], דמקבלה ואילך מצות כהונה, אלא אפילו שחטן בצפון וקבל דמן בדרום, אף על גב דעיקר עבודה הויא בדרום שלא כדין, אפילו הכי מועלין בהן:

וזרק דמן בלילה. אע״ג דלילה לאו זמן הקרבה, מועלין בהן:

בלילה וזרק דמן ביום. האי כל שכן הוא דמועלין, דהא זרק ביום דעיקר עבודה הוא. אלא זו ואין צריך לומר זו קתני:

או ששחטן. בצפון, וחשב עליהן לאכלן חוץ לזמנן שהוא פגול שיש בו כרת, או חוץ למקומן שהוא פסול שאין בו כרת, מועלים בהן:

כלל אמר ר׳ יהושע כל שהיה לה שעת היתר לכהנים. אע״ג דשוב נפסלה ואין רשאים לאכלן, אפילו הכי אין מועלין בהן:

שלנה. לאחר זריקה, או שנטמאה או שיצאה חוץ לעזרה לאחר זריקה. אע״ג דאינה ראויה לכהנים, כיון דהיה לה שעה אחת היתר קודם שלנה, אין מועלים בה, דלאו קדשי ה׳ קרינן בה, דהא חזו לכהנים:

ושקבלו פסולים וזרקו את דמה. קבלו פסולים את דמה אע״פ שזרקוהו כשרים, או שזרקוהו פסולים אע״פ שקבלוהו כשרים. ואם לאחר שקבלו פסולים את הדם וזרקוהו, חזרו כשרים וקבלו שאר דם הנפש וזרקוהו, הרי זריקת הכשרים מועלת ומתרת הבשר לכהנים ואין בו משום מעילה. והני מילי שאר פסולים חוץ מן הטמא, אבל טמא שקבל את הדם וזרקו, אע״פ שחזרו כשרים וקבלו שאר דם הנפש וזרקוהו, אין לבשר שעת היתר ומועלים בו, שהטמא הואיל וראוי לעבודת צבור, שקרבן צבור דוחה את הטומאה, כשזרק הדם נעשה שאר הדם שיריים ושוב אין זריקת הכשרים מועלת להתיר הבשר, ואין לך בפסולים מי שעושה הדם שיריים אלא הטמא בלבד:

ב **בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים.** ואחר כך נכנס ואחר כך זרק את הדם:

ר׳ אליעזר אומר מועלים בו. אע״פ שזרק את הדם. דסבירא ליה לרבי אליעזר דזריקה לא מהני ליוצא לאפוקי מידי מעילה:

ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. הואיל ויצא. דזריקה כשרה קא קבעה לפגול, ולא פסולה:

רבי עקיבא. סבר אין מועלים בו. דקסבר דזריקה מהניא ליוצא לאפוקי ממעילה:

אבל חייבין כו׳ אבל, לשון ברם, כמו באמת. וכי אמר רבי עקיבא דזריקה מהני ליוצא, כגון שיצא מקצת הבשר ולא כולו, דמגו דמהניא להההוא מקצת שבפנים, מהניא נמי להההוא מקצת שיצא חוץ. והלכה כר׳ עקיבא:

אמר ר׳ עקיבא והרי המפריש חטאתו ואבדה. השתא מייתי ראיה למאי דקאמר דזריקה מועלת ליוצא:

והרי שתיהן עומדות. שחוטות ונתקבל דמן בשתי כוסות וזרק דמה של אחת מהן:

לא כשם שדמה. של אותה:

פוטר את בשרה, מן המעילה:

כך הוא פוטר את בשר חברתה שלא נזרק דמה, מן המעילה, הואיל והיה יכול לזרוק דמה של איזו שירצה:

ואם פוטר דמה את בשר חברתה מן המעילה. אע״ג דפסולה היא, דמותר חטאת היא. אינו דין שיפטר בשרה של עצמה, אע״פ שנפסלה ביוצא. ולא אמר ר׳ עקיבא כשם שדמה פוטר את בשרה כך הוא פוטר את בשר חברתה, אלא כששחט שתי החטאות כאחת, לפי שאם רצה מזה זורק רצה מזה זורק, אבל בזה אחר זה לא אמר ר׳ עקיבא שיהיה דמה פוטר בשר חברתה:

ג **אימורי קדשים קלים.** אין מועלים באימורי קדשים קלים אלא לאחר זריקת דמים, כדאמרינן בשלהי פרקין. ואם יצאו לפני זריקת דמים:

ר׳ אליעזר אומר אין מועלין בהן. דכי היכי דאית ליה לר׳ אליעזר דאין זריקה מועלת ליוצא לאפוקי בשר קדשי קדשים ממעילה, הכי נמי אין מועלת ליוצא להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה. וכי היכי דאית ליה לר׳ עקיבא דזריקה מועלת ליוצא לאפוקי בשר קדשי קדשים מידי מעילה, מועלת נמי ליוצא להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה:

ד **מעשה דמים.** זו זריקת הדם:

ואין מועלין בבשר. לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר, דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. והיינו להקל, דמשום זריקת דמים אתיא ליה קולא דאין

מועלין בו:

ועל זה ועל זה. בין על האימורין בין על הבשר לאחר זריקה:

חייבין משום פגול. אם פיגל באחת מארבע עבודות. דזריקה קובעת בפגול וקבעה נמי לנותר וטמא. והיינו להחמיר:

ובקדשים קלים. לאחר זריקה:

כולו להחמיר. דמועלין באימורים, דכבר חזו לגבוה וקדשים נינהו ולא ממון בעלים:

ועל זה ועל זה. בין על האימורים בין על הבשר חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. והיינו כולו להחמיר:

פרק ב

א **חטאת העוף.** הוכשרה ליפסל. כלומר משנמלקה נתוספה בה קדושה, שהיא נפסלת אם נגע בה טבול יום או מחוסר כפורים. ודוקא נפסלת בטבול יום. אבל לא מיטמאה לטמא אחרים, שכשם שטבול יום פוסל את התרומה כך הוא פוסל את הקודש:

הוזה דמה חייבין עליה משום פגול. דהזאה של חטאת העוף במקום זריקה דבהמה קאי, דהזאה קובעת פגול כשחשב בו קודם לכן כמו זריקת דם בבהמה, ושוב יש בו איסור נותר וטמא:

ואין בה מעילה. דכיון דהוזה דמה יש [בה] היתר לכהנים:

ב **מיצה דמה.** מיצוי דעולת העוף קאי במקום זריקת הבהמה והזאה דחטאת העוף. דבעולת העוף כתיב ונמצה דמו:

עד שתצא לבית הדשן. דכיון דכולה כליל ולית בה שעת היתר לבסוף, לעולם מועלין בה עד שתשרף כולה ותנטל מעפרה תרומת הדשן כדכתיב (ויקרא ו׳:ג׳) והרים את הדשן אשר תאכל האש:

ג **פרים הנשרפים.** אין בהן לכהנים היתר כלל:

הוזה דמן כו׳ הזאת דמן קובעתן לפגול לענוש כרת האוכל מהן אם חישב עליהם בשעת שחיטה להקטיר אימוריהן חוץ לזמנן, וכיון דלית בהו היתר לכהנים, מועלין בהן בבית הדשן חוץ למחנה היכא דנשרפו אם נהנה מהן:

עד שיותך הבשר. כלומר שיהיה נשרף ונעשה פחמים. אבל לאחר שניתך, שוב אין בו מעילה, שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו:

ד **ואין מועלין בעורה.** דלכהנים היא, כדכתיב (שם ז,) עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה:

אבל מועלין בבשר. כל זמן שהוא נשרף על גבי המזבח. דכליל הוא:

עד שתצא לבית הדשן. שמרימים כל האפר מעל המזבח ומשליכים אותו לבית הדשן. ושוב אין בה מעילה, שכבר נעשית מצותה:

ה **אין מועלין בבשר.** דהא יש בו היתר לכהנים, דבשר חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור, נאכל לכהנים:

אבל מועלין באימורים. שאין בהן היתר לכהנים:

ו **שתי הלחם.** שמביאין בעצרת:

קרמו פני הלחם בתנור. היינו תחילת תיקונן, וההיא קרימה בתנור חשיבא הכשר ליפסל בטבול יום ומחוסר כיפורים כשחיטה דקדשי קדשים. והכא לא גרסינן ובלינה, משום דשתי הלחם נאפות מערב יום טוב שאין אפייתן דוחה את היו״ט ונאכלות למחר ביום טוב. והוכשרו לשחוט עליהן את הזבח, דכיון דקרמו פניה קרויה לחם:

ואין בהן מעילה. שיש בהן שעת היתר לכהנים וכבר נעשית מצותן:

ז **לחם הפנים.** הכא נמי לא גרסינן ביה ליפסל בלינה, שהרי נאפה בערב שבת ואינו נאכל עד לשבת האחרת:

קרבו בזיכים. היינו מכשיריו, שבשבת בשעת סילוק הלחם היו מקריבין הבזיכין של לבונה:

ואין בו מעילה. שהותר לכהנים ונעשית מצותו:

ח **המנחות מועלין בהן משהוקדשו.** בקדושת פה:

ואין מועלין בשיריים. שיש בהן היתר לכהנים:

אבל מועלין בקומץ. עד שישרף כולו ויצא לבית הדשן כדין אימורי חטאת ואשם. ולאחר כן אין מועלין בו, דהא נעשית מצותו:

ט **ומנחת נסכים.** מנחה הבאה עם הזבח שאין בה שיריים. וכל הני כליל נינהו:

משהוקדשו. קדושת פה בעלמא:

ופגול אין בהן. לפי שאין להם מתירין ואין פגול נוהג אלא בדבר שקרבו מתיריו כדלקמן:

כל שיש לו מתירין. כגון שלמים וחטאות ואשמות, דדמן מתיר אימורים למזבח והבשר לכהנים. או דבר שיש לו מתירין למזבח בלבד, כגון עולת העוף ופרים הנשרפים, שדמן מתירן למזבח בלבד, וכגון שתי הלחם דדמן של כבשים הוו מתיריהן, ולחם הפנים דבזיכים הוו מתירין, וכגון מנחות דיש להן היתר בקומץ. כל הני אין חייבים עליהם משום פגול ונותר וטמא עד שיקרבו מתירין. דהכי כתיב גבי פיגול לא ירצה, ואמרינן כהרצאת כשר כך הרצאת פסול. ונותר וטמא יליף מפיגול במסכת זבחים בפרק כל הזבחים:

וכל דבר שאין לו מתירין. כי הני הקומץ והלבונה דהן עצמן מתירין הן ואין מתיר אותם שום דבר אחר:

חייב עליה משום נותר וטמא. משום טמא מרבינן להו, מדכתיב (ויקרא כ״ב:ג׳) כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה׳ וטומאתו עליו ונכרתה, בכל הקדשים הכתוב מדבר לחייב עליה משום טמא. ונותר יליף מטמא:

פרק ג

א **ולד חטאת וכו׳ יומתו.** דהני נינהו מחמש חטאות דגמירי דמתות. והנך תלת לעולם מתות בין קודם כפרה בין לאחר כפרה, דלעולם לא קרבי. ומשנה זו שנויה בריש פרק ד׳ דתמורה ושם פירשנוה:

ב **המפריש מעות לנזירותו.** ולא פירש אלו לעולתי ואלו לחטאתי ואלו לשלמי:

לא נהנים ולא מועלים. בכל אותן המעות:

מפני שהן ראויין להביא כולן שלמים. כלומר דכל מעה ומעה מצינן למימר זו לשלמים הפריש. ושלמים קדשים קלים נינהו ואין בהן דין מעילה, כדתנן בשלהי פרק קמא, קדשים קלים לפני זריקת דמן אין מועלים. ואע״ג דאיכא נמי בהדייהו חטאת ועולה דבני מעילה נינהו, כיון דאיכא נמי דמי שלמים שאינן בני מעילה, אי קא מייתי עלייהו קרבן מעילה אשתכח דמייתי חולין בעזרה, הלכך לא נהנין ולא מועלין:

מת. המפריש המעות. והיו המעות סתומים, שלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים, יפלו כל המעות לנדבה:

דמי חטאת ילכו לים המלח. דחטאת שמתו בעליה היא:

דמי עולה יביאו עולה. כדאמרינן [קנים סוף פרק ב׳] האשה שמתה יביאו יורשיה את עולתה, דדורון בעלמא הוא:

ונאכלין ליום אחד. כדין שלמי נזיר:

ואינן טעונין לחם. דבלחם כתיב (במדבר ו׳:י״ט) ונתן על כפי הנזיר, והכא ליתיה, דמית:

ג **הדם בתחילה אין מועלין בו.** היינו קודם זריקתו, דכתיב (ויקרא י״ז:י״א) ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, לכפרה נתתיו ולא למעילה:

יצא לנחל קדרון מועלין בו. היינו בתר זריקה. כדתנן אלו ואלו היינו דמים החיצונים ודמים הפנימים הנשפכים על מזבח העולה, מתערבים באמה, סילון שבעזרה, ויוצאים לנחל קדרון ונמכרים לגננים לזבל. ומועלים בהן. והך מעילה, מדרבנן היא ולא מדאורייתא, דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלים בו:

יצאו לשיתין. נקב היה במזבח שבו יורדים הנסכים לשיתין, דהיינו יסודות של מזבח שהן חלולים ועמוקים מאד. ואם הכניס ידו וקבל הנסכים קודם שירדו לתהום, אין מועלין בהן, שכבר נעשית מצותן:

ד **דשון מזבח הפנימי והמנורה.** הדשן שלהם ושירי הפתילות של מנורה, היה מוציא ומניחן אצל המזבח החיצון, מקום שמניח שם תרומת הדשן של מזבח החיצון. ואחר שהוציא שם לא נהנין ולא מועלים, דבהני לא כתיב ושמו אצל המזבח כמו בדשון מזבח העולה:

המקדיש דשון בתחילה מועלים בו. הכי קאמר, המקדיש דמי דשון, בתחלה קודם שהוציאו לעזרה יש בו מעילה. כגון דאמר דמי דשון עלי ואח״כ הוציאו לחוץ ובא אחר ונהנה מן הדשון, אע״פ שכבר נעשית מצותו, אפ״ה מועלים בו, דכיון דנהנה ממנה וחסר מן הדשן, שוב ליכא לשער כמה היו דמיו כשנתערך זה, ונמצא זה מפסיד להקדש, משום הכי מועל בו לאלתר כשנהנה ממנו:

תורין. שהקדישן קודם זמנן, ובני יונה שעבר זמנן:

לא נהנין ולא מועלים. ולא דמו למחוסר זמן בבהמה שהוא קדוש קודם זמנו וקרב לאחר זמנו, דבהמה מגו דחשיבא דאית בה קדושה כשהיא בעלת

מום להיות צריכה פדיון, אית בה נמי קדושה אפילו כשהיא מחוסר זמן, אבל עופות דליכא למימר בהו האי מגו, שהרי אין המום פוסל בעופות ולית בהו פדיון, שלא נאמר פדיון אלא בבהמה, הכי נמי אין בהן קדושת מחוסר זמן:

תורין שלא הגיע זמנן מועלין בהן. כיון דלקמן מחזו, אית בהו מעילה השתא. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ה **במה דברים אמורים בקדשי מזבח.** הואיל וחלב וביצים אינן ראויין למזבח, הלכך לא נהנין ולא מועלים:

אבל בקדשי בדק הבית. הכי נמי דמועלים בהן, הואיל וקדושת דמים הן, ראויין הן לבדק הבית. ובגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, במה דברים אמורים, כשהקדישן קדושת הגוף למזבח, אבל הקדישן קדושת דמים לגבי מזבח כגון שאמר דמי עוף זה או דמי בהמה זו הקדש להביא מהם עולה, נעשה כמי שהקדישן לבדק הבית, דודאי בקדושת דמים דמזבח אית בה מעילה בביצים ובחלב:

ו **כל הראוי למזבח.** שגופן ראוי קאמר:

בור מלא מים. גופן ראוי לבדק הבית לבנין, ואין גופן ראוי למזבח. שאין ראויין לניסוך המים אלא מים חיים, ולא היו מנסכים מים במקדש אלא ממי השילוח:

אשפה מלאה זבל. אין גופה ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית אלא לדמים:

שובך מלא יונים. ראוי למזבח ולא לבדק הבית:

אילן מלא פירות. ראוי למקדש לביכורים ולא לבדק הבית:

שדה מלאה עשבים. אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית:

ואין מועלין במה שבתוכן. דאין מועלים במה שהשביח לאחר שהוקדש:

ולד מעושרת. אם יצאה נקבה עשירית תחת השבט, והיה לה בן קודם לכן, לא יינק שוב ממנה, שבנה חולין הוא והיא מעשר, ונמצא נהנה מחלב מוקדשים, שמעשר בהמה קודש הוא:

ואחרים מתנדבים כן. כלומר, זו שהעבירה תחת השבט סתם, לא יינק ממנה, אבל אחרים שהתנדבו קודם לכן, רשאים להתנות קודם שתתעשר שאם תצא נקבה בעשירי יהא חלבה חולין כדי שיינק בנה ממנה בהיתר, וכן נמי בולד מוקדשים לא היו מקדישים חלב אמן. כך פירשו רבותי, ומגומגם הוא. ורמב״ם פירש, ואחרים מתנדבים, שמי שלבו נודבו היה מתנדב חלב להניק בן המעושרת ובן המוקדשים, לפי שאסור לבן לינק מהן, דשוויוה רבנן כגיזה ועבודה דאסורים בקדשים, הלכך אין להן תקנה אלא שאחרים יתנדבו חלב להניקן, כיון שנאסרו לינק מחלב אמן. וישר הוא:

לא יאכלו מגרוגרות של הקדש. ואפילו התנו שיעשו מלאכה במזונותיהן אין אוכלים מגרוגרות של הקדש, אלא הגזבר נותן להם דמי מזונות משל הקדש והם קונים מן השוק:

וכן פרה. שדשה בכרשיני הקדש, חוסם פיה שלא תאכל משל הקדש, דכתיב (דברים כ״ה:ד׳) לא תחסום שור בדישו, בדיש שראוי לו לא תחסום, אבל אתה חוסם בדיש של הקדש שאינו ראוי לו, שהרי הוא אסור לאכול בהקדש:

ז **שרשי אילן של הדיוט באין בשל הקדש.** לא נהנים ולא מועלים, דבתר אילן אזלינן ואילן בשל הדיוט קאי. והני מילי, כשאין בין אילן של הדיוט לקרקע של הקדש אלא שש עשרה אמה או פחות. אבל אם יש ביניהן ייתר משש עשרה אמה, מועלין בשרשים הגדלים בשדה הקדש, דלא גרירי תו בתר אילן:

ושל הקדש באין בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין. כגון שיש בין אילן של הקדש לקרקע של הדיוט יותר משש עשרה אמה, דשרשים הגדילים בשל הדיוט לא גרירי בתר אילן של הקדש הואיל ורחוקים ממנו כל כך, הלכך לא מועלין. אבל אם אין ביניהן אלא שש עשרה אמה או פחות, מועלים בהן:

מעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש. רבותי פירשוה לי, כגון דמעין של חולין הוא ונובע בשדה של הדיוט, אלא שנמשך ויוצא ועובר בתוך שדה של הקדש. לא נהנים ממנו בתוך שדה של הקדש. ולא מועלים, דמשל הדיוט הוא נובע:

יצאו. המים שבמעין זה שנובע משדה של הדיוט ועובר בשדה של הקדש יצא משדה של הקדש, נהנים ממנו לכתחילה:

המים שבכד של זהב. גבי ניסוך המים בשבעת ימי החג תנן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח, ובאותן מים לא נהנים ולא מועלין, דלא איקדשו לניסוך המים למעילה עד שינתנו לצלוחית של זהב דהיינו כלי מקודש:

ערבה. שהיו זוקפים אותה אצל המזבח, כדתנן בפרק לולב וערבה [משנה ה׳]:

נותנים היו ממנו בלולב. בתחילה קודם שזקפוה. ואע״פ שלא לקטוה אלא כדי לזקפה על גבי מזבח:

ח **קן שבראש אילן.** של הקדש. שבנאו העוף מעצים וקסמין שהביא ממקום אחר:

שבאשרה יתיז בקנה. יפיל הקן לארץ בקנה ויהנה ממנו. ודוקא יתיז. אבל לא יעלה על האשרה, דאם עולה ליטול הקן, נמצא נהנה מן האשרה. והביצים והאפרוחים שבקן, כל זמן שצריכים לאמן אסורים בין שבראש אילן של הקדש בין שבראש האשרה:

המקדיש את החורש. תרגום יער, חורשא:

מועלים בכולו. בעצים ובענפים ובעלים:

הגזברים שלקחו את העצים. שקנו עצים מיער של חולין לצורך קורות:

מועלים בעצים. רמב״ם פירש, לאתויי חתיכות עצים שחותכין במגירה בעת שמתקנים אותן לקורות, שמועלין בהן:

ולא בשפויין. נסרים דקות שנוסרין מן העצים כשמחליקין אותן:

נמיה. עלין שבעצי היער:

פרק ד

א **קדשי המזבח מצטרפים זה עם זה למעילה.** אם נהנה משני מיני קדשי מזבח בשוה פרוטה, מעל. ומצטרפים נמי לכזית לחייב עליהם משום אוכל פגול או נותר או טמא, או לחייב למעלה כזית בחוץ:

קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה. למעילה. אבל פגול ונותר וטמא אין בהן:

וקדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפים זה עם זה למעילה. אבל לא לדבר אחר, כדאמרן דקדשי בדק הבית לית בהי פגול ונותר וטמא:

ב **חמשה דברים בעולה מצטרפים זה עם זה לכזית.** לחייב משום מעלה בחוץ, ולחייב משום פגול ונותר וטמא, ומשום מעילה אם נהנה מכולן בשוה פרוטה:

הסולת. המנחה הבאה עם העולה:

והיין. לנסכים. שהעולה טעונה מנחה ונסכים:

ושה בתודה. שהתודה טעונה לחם מוסף על חמשה דברים שבעולה. וכולן מצטרפין לכזית, לפגול ונותר וטמא, אבל לא למעילה, שהתודה קדשים קלים ואין בהן מעילה, כדתנן בשלהי פרק קמא:

התרומה ותרומת מעשר. שהיא אחד ממאה של חולין. וכן תרומת מעשר של דמאי:

והחלה. שאף היא קרויה תרומה, דכתיב (במדבר ט״ו:כ׳) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה:

והביכורים. קרויין תרומה, דאמר מר ותרומת ידך אלו ביכורים, דכתיב בהו (דברים כ״ו:ד׳) ולקח הכהן הטנא מידך:

מצטרפים זה עם זה לאסור. שאם נפל מכולן שאור כדי לחמץ בתוך עיסה של חולין, נאסרת:

ולחייב עליהן את החומש. האוכל מכולן כזית בשגגה משלם את החומש:

ג כל הפגולים. מעולה מחטאת ומאשם ומשלמים:

מצטרפים זה עם זה. לאוכל מהן כזית להיות חייב כרת. וכן כל הנותרים:

כל הנבלות מצטרפות. ואפילו נבילת בהמה טמאה עם נבילת בהמה טהורה, מצטדפים לכזית לענין טומאה. אבל לא למלקות, שאינו לוקה עד שיאכל כזית מנבלת בהמה טהורה לבדה, או כזית מן הטמאה לבדה, לפי שהן שני שמות, שאין אוכל בשר בהמה טמאה לוקה משום נבילה אלא משום אוכל בשר בהמה טמאה:

וכל השרצים מצטרפים זה עם זה. לכזית, לחייב את האוכלן מלקות, ושמונה שרצים הכתובים בתורה מצטרפים זה עם זה, לחייב האוכלן בכעדשה. כשיעור טומאתן כך שיעור אכילתן:

דם השרץ ובשרו מצטרפים. דמרבינן מקרא דכתיב (ויקרא י״א) וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ, לרבות דם השרץ שיהיה מטמא כבשרו:

כל שטומאתו ושיעורו שוין. כגון נבילה ונבילה, או שרץ ושרץ:

טומאתו ולא שיעורו. כגון נבילה ושרץ דטומאתן שוה, דתרווייהו הוי טומאתן עד הערב. ולא שיעורו, דנבילה שיעור טומאתה בכזית, ושרץ שיעורו בכעדשה:

שיעורו ולא טומאתו. כגון נבילה ומת, דתרווייהו מטמאין בכזית. ולא טומאתו, דאילו טומאת מת, שבעה, וטומאת נבילה לא הוי אלא עד הערב:

לא טומאתו ולא שיעורו. כגון מת ושרץ, דטומאת מת הוי שבעה, וטומאת שרץ עד הערב. ובשיעורו נמי אינן שוין, דשיעור מת בכזית ושיעור שרץ בכעדשה:

אלו אין מצטרפין זה עם זה. הואיל ומוחלקין הן:

ד **שני שמות.** שני לאוין חלוקין:

כקל שבשניהם. כלומר, דלא מצטרף לטומאה אפילו לשיעור קל, כגון שיצטרף פחות מכעדשה דשרץ להשלים כזית דנבילה, וכל שכן דלא מצטרף לשיעור חמור. וכן חצי זית של מת אין מצטרף לחצי זית של נבילה לטמא אפילו לטומאת ערב:

האוכל שנטמא באב. זהו ולד ראשון:

ושנטמא בולד. הטומאה. זהו ולד שני:

מצטרפין זה עם זה. לכביצה, שהיא שיעור טומאת אוכלין:

לטמא כקל שבשניהם. לעשות שלישי כדרך השני לעשות שלישי, והיינו כקל שבשניהם. אבל אין מצטרפין להכי שיעשו שני כמו שעושה ראשון שני, דא״כ היה כחמור שבשניהם:

ה **לפסול את הגויה.** האוכל אוכלים טמאים בכחצי פרס, שהוא ביצה ומחצה לדברי רמב״ם, ושני ביצים לדברי רבותי, נפסלת גוייתו מלאכול בתרומה, ופוסל את התרומה במגעו עד שיטבול:

במזון שתי סעודות לעירוב. הרוצה ללכת יותר מאלפים אמה בשבת עושה עירובי תחומין ומניח מזון שתי סעודות במקום שרוצה שיקנה לו עירובו, והולך ממקום עירובו ולהלן אלפים אמה. והוא ששה ביצים לדברי רמב״ם, ושמונה ביצים לדברי רבותי:

בכביצה לטמא טומאת אוכלין. שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה, דכתיב (ויקרא י״א) מכל האוכל אשר יאכל, דמשמע אוכל הנאכל בבת אחת, ושיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת:

בכגרורת להוצאת שבת. המוציא אוכלים בשבת מרשות לרשות אינו חייב בפחות מכגרוגרות:

בככותבת ביום הכיפורים. ששינה הכתוב וכתב תענו, ולא כתב לא תאכלו, דמשמע דלא קפיד רחמנא אלא אעינוי, ושיערו חכמים דבכותבת מיתבא דעתיה דאניש, בפחות מככותבת לא מיתבא דעתיה:

לפסול את הגויה ברביעית. השותה משקים טמאים ברביעית, נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה ופוסל את התרומה במגעו עד שיטבול:

וכמלוא לוגמיו. שהשותה ביוה״כ מלוא לוגמיו, חייב. פחות מכן, פטור:

ו **הערלה וכלאי הכרם מצטרפין.** שאם אכל חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה, מצטרפין ללקות את הארבעים. אי נמי, ערלה וכלאי הכרם מעורבים יחד שנפלו לתוך היתר, מצטרפים לאסור ביבש במאתים, ובלח בנותן טעם:

אינן מצטרפין. כיון דשני שמות נינהו. אלא אם יש בקדירה לבטל טעם הערלה בפני עצמה וטעם כלאי הכרם בפני עצמו הכל מותר. ואין הלכה כר׳ שמעון:

הבגד. שהוא מטמא שלשה:

והשק. שהוא מטמא ארבעה על ארבעה:

והעור. חמשה על חמשה:

והמפץ. ששה על ששה. הבגד מצטרף לשק שקל הימנו, לטמא בארבעה על ארבעה. וכן כל אחד מצטרף לקל. וכולן מצטרפים זה עם זה לטמא כשיעור הטומאה הקלה, אבל לא הקל עם החמור:

מפני שהן ראוים לטמא מושב. כלומר אע״ג דאמרן לעיל דכל שאין שיעורן שוה אינן מצטרפין, הכא מצטרפין אע״פ שאין שיעורן שוה, הואיל והן שוין לדבר זה שכל אחד מהן ראוי לטמא במושב הזב, הלכך מצטרפין לטומאת מושב:

פרק ה

א **הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש אע״פ שלא פגם מעל.** פלוגתא דר׳ עקיבא ורבנן מפרש בגמרא כגון בלבושא מציעאה. דלבוש מבחוץ פגים לאלתר, לפי שמתחכך בכתלים. ולא אפליגו נמי בלבוש דלפנים לגבי בשריה, דההוא נמי פגים לאלתר מחמת זיעה, אלא בלבושא מציעאה. ר׳ עקיבא סבר

הואיל והוי דבר דלא פגים לאלתר אע״ג דפגים לאחר זמן הוי כדבר שאין בו פגם ומועלים בו, כיון שנהנה בשוה פרוטה. ורבנן סברי, הואיל ויש בו פגם מכל מקום, אין מועלים בו עד שיפגום:

כיצד. דבר שאין בו פגם, כגון נתנה קטלא בצוארה, רביד של זהב של הקדש, או טבעת בידה, או שתתה בכוס של זהב של הקדש, כל הני אין בהם פגם בכך, אלא כיון שנהנית מהן שוה פרוטה, מעלה. וכיצד משערים בהן הנאה, אומדין כמה אשה רוצה ליתן שישאילוה תכשיטים כמות הללו להוליכן לבית המשתה להתכבד בהן, כאותו שיעור משלמת להקדש קרן וחומש כשנשתמשה בהן:

וכל דבר שיש בו פגם. כגון לבש בחלוק, או כיסה בטלית, או בקע בקרדום. כיון דעומדים ליפגם, לא מעל עד שיפגום בהם בשוה פרוטה:

תלש. שער:

מן החטאת. בחטאת בעלת מום איירי דעומדת ליפדות ודבר שיש בו פגם הוא, הלכך לא מעל עד שיפגום בשוה פרוטה. אבל בחטאת תמימה דתלישת צמר ושער לא עביד בה מידי, שכך היא ראויה להקרבה עכשיו כמו שהיתה מתחילה, הויא ככוס של זהב שהוא דבר שאין בו פגם, וכיון שנהנה ממנה מעל:

כשהיא מתה כיון שנהנה מעל. דכיון שמתה לאו בת פדיה היא, דאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים. ומיירי בין בחטאת תמימה בין בחטאת בעלת מום:

ב **ופגם בכחצי.** שיעור. כגון, לבש בגדי קודש בהנאת שיעור שוה חצי פרוטה ופגם בכחצי פרוטה, שקרע בו ופגמו כשיעור חצי פרוטה:

ששנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד. שיש בו פגם ולא פגם:

ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר. כגון שפך משקה של קודש ולא נהנה:

הרי זה לא מעל עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגום בשוה פרוטה בדבר אחד. בעצמו, ויהיה דבר שיש בו פגם. דבמעילה כתיב (ויקרא ה׳:ט״ו,) וחטאה בשגגה, ובאוכל תרומה כתיב (במדבר י״ח:ל״ב) ולא תשאו עליו חטא, מה חטא האמור באוכל תרומה פוגם ונהנה, ובמה שפגם נהנה, אף חטאת האמור במעילה צריך שיהיה פוגם ונהנה ובאותו דבר בעצמו שפוגם נהנה ולא בדבר אחר:

ג **במקודשין אלא בהמה וכלי שרת.** בהמה תמימה, בהמת קדשי מזבח תמימה. דהני לאו לפדייה קיימי ולאו בני פגימה נינהו, שאפילו רכב אחד על גבי בהמה והכחישה או תלש מן צמרה, עדיין ראויה היא לקרבן, ויש בה מועל אחר מועל. וכן שתה אחד בכוס של זהב, אפילו אם פגמו ופחתו, כיון דקדוש[ת הגוף] הוא ולאו לפדיה קאי, ראוי הוא עדיין לשירות ויש בו מועל אחר מועל. אבל קדשי בדק הבית כגון בהמת קדשי בדק הבית, אין בהם מועל אחר מועל, משום דבני פדייה נינהו, וכיון שמעל בו אחד שהוציאו לחולין תו לית בה מעילה:

רבי אומר כל דבר. שאין לו פגם, שאינו נפסל, דהיינו כל דבר שאין לו פדיון כי הני דאמרן, אפילו פגמו יש בו מועל אחר מועל. ואיכא בין תנא קמא לרבי קדשי מזבח תמימים שנעשו בעלי מומים ועבר ושחטן קודם פדייה. רבי אומר יקברו, משום דבעו העמדה והערכה ולא אפשר דהא מתו, הלכך יקברו, וכיון דלא הוו תו בני פדייה יש בו מועל אחר מועל הנהנה מהן לאחר שחיטה. וחכמים אומרים יפדו, דלא בעו העמדה והערכה, וכיון דקדושת דמים נינהו אין בו מועל אחר מועל. והלכה כחכמים:

ד **הרי זה לא מעל.** בגמרא מוקי לה בגזבר של הקדש, שהאבן והקורה של הקדש היו מסורות בידו מתחילה, וכי נטלן לעצמו עדיין הם ברשות הקדש, דכל היכא דמטלטל להו בביתיה הוו ברשות הקדש כבתחילה. אבל כי נתנה לחברו, הוציאה מרשותו ושינה מהקדש לחול ומעל, וחבירו לא מעל שכבר יצאה לחולין:

בנאה בתוך ביתו. לא בנאה ממש, דאם כן הרי נהנה מיד שהוסיף בבנין ביתו. אלא כגון שנתנה על פי ארובה שלא בבנין, דהשתא אין לו הנאה עד שידור תחתיה ויהנה בה בשוה פרוטה, כגון שהיו פירותיו נתונים תחת הארובה, והיו גשמים דולפים עליהם, וסתם פי ארובה באבן של הקדש, כיון שהגין עליהן בשוה פרוטה, מעל:

נתנה לבלן. כדי שיניחנו לרחוץ בבית המרחץ:

ה **אכילתו ואכילת חברו.** אכל הוא חצי שיעור והאכיל את חברו חצי שיעור, או נהנה הוא חצי שיעור וההנה את חברו חצי שיעור, וכן הנאתו ואכילת חברו, כגון סך הוא חצי שיעור וחבירו אכל חצי שיעור, או איפכא, כל אלו מצטרפים לחייבו אשם מעילות:

ואפילו לזמן מרובה. כגון שאכל חצי שיעור היום וחצי שיעור למחר בהעלם אחד, או שאכל או נהנה כחצי שיעור היום והאכיל או ההנה את חברו

כחצי שיעור למחר, מצטרפים ואפילו לזמן מרובה, ובלבד שיהיו בהעלם אחד, דכתיב (ויקרא ה׳:ט״ו) כי תמעול מעל, מכל מקום שתמעול נתחייב באשם:

פרק ו

א **השליח.** שנתן לו בעל הבית הקדש או מעות הקדש להוציאם בתורת חולין, ועשה השליח שליחותו:

בעל הבית מעל. דבמעילה יש שליח לדבר עבירה. ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה, חוץ ממעילה משום דכתיב בה (במדבר ה׳) ואשמה הנפש ההיא, מי ששגג תחילה דהיינו המשלח:

תן בשר לאורחים. מאותו בשר של הקדש:

ונתן להם כבד. של הקדש:

והוא אומר טלו שתים וכו׳ ובלבד שיאמר השליח טלו שתים מדעתי, אז בעל הבית מעל, דלא עקר השליח שליחותו אע״פ שהוסיף על דברי המשלח, הלכך המשלח מעל שהרי נעשית שליחותו, והשליח מעל על זאת שהוסיף מדעתו, והאורחים נמי חייבים על השלישית שנטלו מדעתם. אבל אם לא אמר השליח טלו שתים מדעתי, אלא טלו שתים בשליחות בעל הבית, המשלח מעל שהרי נעשה דברו, והשליח פטור מפני שהוסיף על שליחות בעל הבית ולא עקר את השליחות ומה שהוסיף לא הוסיף מדעתו:

גלוסקמא. בלשון יון קורין לתיבה גלוסקוס. וישם בארון, תרגום ירושלמי ושוון יתיה בגלוסקמא:

אע״פ שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה כו׳ מעל. לפי שעשה השליח מאמרו, ודברים שבלב אינן דברים:

ב **ביד חרש שוטה וקטן.** שאינן בני שליחות. אפילו הכי הואיל ונעשית שליחותו המשלח מעל:

החנוני. שקבל המעות מיד חרש שוטה וקטן, חייב כשיוציא המעות של הקדש בחפציו:

ונזכר. בעל הבית קודם שהגיעו המעות ליד חנוני, וכיון שנזכר שוב אינו חייב קרבן מעילה, שאין קרבן מעילה אצל מזיד:

החנוני חייב. והוא שנזכרו בעל הבית והשליח, דהשתא אין כאן שוגג אלא חנוני. אבל אם נזכר בעל הבית ולא נזכר השליח, השליח מעל שהוא שגג תחלה:

כיצד יעשה. כלומר אם ידע החנוני בפרוטה זו שהיא קודש קודם שיוציאנה ונתערבה כבר עם שאר פרוטות שיש לו, כיצד יעשה ויהיה מותר להשתמש בפרוטותיו:

ג **שניהם לא מעלו.** בעה״ב לא מעל שהרי לא נעשית שליחותו בפרוטה, והשליח לא מעל שלא עקר שליחותו של בעה״ב בפרוטה, ובפחות מפרוטה ליכא חיוב מעילה:

השליח מעל. שעקר שליחותו של בעה״ב בין בפתילות בין בנרות ויש בשניהן פרוטה:

ד **שניהם מעלו.** והוא שיהא אותו האתרוג שוה שני פרוטות כמו שנתן לו בעה״ב. בעה״ב מעל כיון שקנה לו השליח כמו שאמר ושוה כמו שנתן לו, הרי נעשית שליחותו. והשליח מעל, שהרי קנה רמון בפרוטה מדעתו שלא בשליחות בעה״ב:

ר׳ יהודה אומר בעה״ב לא מעל. דאמר ליה לשליח אילו היית קונה אתרוג בשתי פרוטות כמו שנתתי לך היית מביא לי אתרוג גדול שוה ארבע פרוטות, עכשיו שלא נתת אלא פרוטה הבאת לי אתרוג שוה שתי פרוטות שהוא קטן ורע, ונמצא שלא עשית שליחותי. ואין הלכה כר׳ יהודה:

ה **אם צרורין.** קשורים קשר משונה אע״פ שאין עליו חותם, או קשורים כשאר קשרים וחתומין:

לא ישתמש בהן. דגלי דעתיה דלא ניחא ליה שישתמש בהן הנפקד, הואיל וקשרן קשר משונה או הטיל עליו חותם:

מותרין. קרי כל זמן שאין קשורים קשר משונה אלא קשור כשאר קשרים ואין עליו חותם:

לפיכך אם הוציא לא מעל. דהוי כאילו אמר לו המפקיד שישתמש בהן, כיון שלא היו צרורין, והרי שליחותו עשה, והמפקיד נמי לא מעל דהא לא אמר לו בפירוש שישתמש בהן:

החנוני. שמוכר פירות או בשמים בחנות:

כבעל הבית. ואם הפקידו אצלו מעות, אף על פי שאינן צרורים, לא ישתמש בהם, הלכך אם היו מעות של הקדש ונשתמש בהן מעל:

כשלחני. ומותר להשתמש במעות שהפקידו אצלו כשאינן צרורים, הלכך לא מעל. והלכה כר׳ יהודה:

ו **כיון שהוציא את הראשונה.** לצורך תשמישו מעל:

וחכמים אומרים. לא מעל:

עד שיוציא. כל המעות שבכיס לצורך חולין. והלכה כחכמים:

פרוטה מן הכיס זה. כלומר לא תכלה פרוטה מכיס זה עד שיהא בה הקדש: